

2. Acafev B. V. Izbrannyye ctati o muzyikalnom procveschenii i obrazovanii / B. V. Acafev. – [2-e izd.]. – L. : Muzyka, 1973. – 144 s.
3. Gorda M. C. Formuvannya tvorchoyi ocoby`ctocti vchy`telya / M. C. Gorda. – Chernivci : Ruta, 2000. – 56 s.
4. Medushevckiy V. V. O zakonomernostyah i credtvah hudozhectvennogo vozdeyctviya muziki / V. V. Medushevckiy. – M. : Muzyka, 1976. – 256 s.
5. Nazaykinckiy E. V. O psichologii muzyikalnogo vopriyatiya / E. V. Nazaykinckiy. – M. : Muzyka, 1972. – 383 s.
6. Nemenckiy B. M. Izobrazitelnoe ickucstvo i hudozhectvennyiy trud : 1-4 kl. : Kn. dlya uchitelya / B. M. Nemenckiy, N. N. Fomina, N. V. Grocul i dr. – M. : Procveschenie, 1991. – 192 s.
7. Razhnikov V. G. Rezervyi muzyikalnoy pedagogiki / V. G. Razhnikov. – M., 1980. – 96 s.

Статья затрагивает один из актуальных вопросов современного музыкального образования, который касается подготовки студентов высших музыкально-педагогических учебных заведений к музыкально-просветительской деятельности как общественно значимой составляющей их будущей профессии. Автор статьи рассматривает распространенную форму музыкального просветительства в общеобразовательной школе - проведение музыкально-просветительского мероприятия, анализирует стадии его подготовки, раскрывает основные принципы его создания и реализации.

Ключевые слова: музыкально-просветительское мероприятие, учитель музыки, сценарий, принципы подготовки.

There is one of the actual questions of the modern musical education opened in this article. It concerns the preparation of students of higher musical-pedagogical schools for the fulfilment of musical education as a socially important part of their future profession. The author of this article views the widespread form of musical education in the comprehensive secondary school – the conducting of a musical-educational event. He analyses the stages of preparation, opens the main principles of its creation (the artistic importance, among subject connection, creative reconstruction, dramaturgic integrity etc.) and realization (taking into account the possibilities of musical perception of the audience, observance of correlation of musical and literature components, arranging the productive informational-communicative relations with listeners etc.). In the article it is stated that the creation of the scenario of musical-educational event demands from the future music teacher a lot of efforts, as it goes out of the ambits of his competence, but it is a prior direction of the professional scenarios' and entertainment organizers' work. On the author's opinion, the main difficulty and at the same time the specific of such a scenario is the quick change of music teacher's kinds of activity (narrative, performance of musical pieces, keeping the dialogue, watching the video views) that have to be concerted and organically connected in the same event.

Keywords: a musical-educational event, a future music teacher, a scenario, a principle of preparation.

УДК 316.774

Чень Цзяньін

ГЕНЕЗА ЗАГАЛЬНОНАУКОВОЇ СУТНОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

У статті розглянуто герменевтичну теорію комунікації Г.Шпета, соціологічну модель П'єра Бурдьє, психоаналітичну модель З.Фрейда, К.Юнга, Ж.Лакана, біхевіористську модель стимулу та реакції Е. Берна, соціально-психологічну модель Т.Ньюкома, семіотичну модель Р.Якобсона, теорію діалогу та культурологічні моделі М.Бахтіна та Ю.Лотмана. З'ясовано, що в представлених моделях комунікативного процесу домінуючим способом комунікації обрано мовлення. Розглянуто його функції,

психологічну основу (підсвідомі мотиви вчинків, символізм і архетипи мовлення, залежність поведінки від стимулу та реакції на нього, ставлення учасників комунікативного процесу одне до одного та до об'єкту комунікації). Простежено врахування соціального аспекту мовлення та обов'язкову наявність Іншого (розуміючої особистості), що проявляється в адресності мовлення та врахуванні контексту. Узагальнено механізми мовлення та способи розуміння повідомлень.

Ключові слова: модель комунікації, комунікативний процес, механізми мовлення, сенс, значення, інтерпретація повідомлення.

Живе безпосереднє спілкування є надзвичайно важливим у житті, адже в будь-якій діяльності для успішної співпраці та співіснування з іншими людьми необхідно встановлювати між собою добрі, якісні стосунки, які базуються на відкритості, природності, доброзичливості, співчутті, взаєморозумінні. Сьогодні, в час новітніх технологій, комп'ютеризації взаємодія між людьми, зв'язок і спілкування набувають рис опосередкованості. Разом з тим, таке спілкування може призвести до втрати ще не набутих та повністю сформованих комунікативних умінь, адже уміння підтримувати стосунки, спілкуватись, або просто вести діалог – є базовими для сучасної особистості. Такі уміння є надзвичайно важливими і для майбутнього вчителя мистецтва, адже широкий спектр взаємодії з викладачами, колегами, учнями, художніми творами передбачає сформованість комунікативної компетентності, основою якої виступає комплекс комунікативних умінь. Визначення змісту комунікативних умінь майбутніх вчителів мистецтва передбачає розгляд основних наукових категорій «комунікація», «комунікативний процес».

Мета статті – простежити спрямованість розвитку загальнонаукових уявлень про комунікацію в генезі розгляду її теоретичних моделей.

Основи такого модельного уявлення, зазначає І. Колеснікова, були представлені ще Аристотелем в його «Риторичі». Він визначав риторику як спосіб знаходити всі можливі засоби переконання. Відповідно до його класифікації, будь-яку промову, повідомлення можна розуміти як комплекс аргументів, що поділяються на 3 складові, а згодом стають основними категоріями риторики: пафос, логос і етос. Критерієм кожної виступили різні начала: чуттєве, інтелектуальне та моральне, які лежать в основі переконання слухачів [2, с.16].

Питання міжособистісної взаємодії та спілкування було предметом наукового інтересу представників багатьох поколінь науковців у різних галузях. Наукові дослідження багатьох з них не передбачали створення моделі комунікації як такої, разом з тим вплинули на формування теорії комунікації. Так, Г. Шпет, представник *герменевтичної* теорії комунікації, вважав слово принципом і архетипом культури, а також втіленням розуму. Розглядаючи слово з комунікативної точки зору, філософ до процесу комунікації ввів елементи – контекст і особистість. Г. Почепцов підкреслює, що Г. Шпет акцентував увагу на існуванні як безлічі інтерпретацій розуміння слова, так і цілковитої його однозначності, в залежності від контексту. З метою уникнення такої множинності автор вважає за необхідне розмежувати поняття «значення» та «сенс». Він зазначає, що значенням є той багатозначний набір, який фіксується у словниках, а сенс перебуває в площині того єдиного розуміння, яке виникає в даному мовленнєвому контексті. На думку Г. Шпета, ідеї герменевтики зароджуються, коли з'являється бажання усвідомити роль застосованого слова як знака повідомлення. Основним внеском Г. Шпета у сферу комунікації, підкреслює Г. Почепцов, стало: висвітлення комунікативного аспекту герменевтики; розгляд слова з семіотичної точки зору; розгляд дій і вчинків людини як знаків, що мають певний сенс [5].

Сьогодні під комунікаційною моделлю розуміють словесний, графічний або інший опис структури, елементів та функціональних характеристик комунікативного процесу.

Уперше модель технічної комунікації – «відправник – інформація – отримувач» – запропонували американські вчені К. Шеннон і У. Вейвер у 40-х роках ХХ століття. Ця модель містила: джерело інформації, повідомлення, передавач, що перетворює повідомлення на сигнал, канал зв'язку (середовище), приймач, або адресат. Засновник кібернетики Н. Вінер доповнив цю модель «зворотнім зв'язком». З часом, запропоновані

науковцями поняття і терміни у сфері теорії зв'язку стали застосовуватись і в інших комунікативних системах.

Таким чином, з поля технічних наук поняття комунікації проникло у сферу соціальних стосунків, де дістало подальший розвиток. Відомо, що формулу *соціальної комунікації* запропонував американський політолог Гарольд Д.Лассвелл. Його формула тривалий час вважалась класичною, і цитується в багатьох підручниках соціальних наук: хто що кому передав, по якому каналу, з яким ефектом [2,с.17].

Власну соціологічну модель комунікації розробив П'єр Бурдьє. Вона представляє собою контекст символічних дій, віддалених безпосередньо від вербальної комунікації. Цьому контексту автор дав назву «габітус». Джон Лечте вважає, що габітус є типовим набором певних дій, що допомагає відрізнити один клас (домінуючий) від іншого (підлеглого) в соціальній галузі [9, с. 47]. Сам П.Бурдьє зазначає, що така домінуюча мова руйнує політичний дискурс підлеглих, що призводить до їхнього мовчання або використання запозиченої мови. Загалом Бурдьє зазначав, що саме політика є назвичайно благодатною сферою ефективної символічної діяльності, що розуміються як дії за допомогою знаків. Отже, модель Бурдьє – своєрідний варіант політичної комунікації, що відбувається у символічній площині, та сприяє реалізації влади та політичних діячів [10, с. 462].

Психоаналітична модель комунікації розроблялась різними науковцями, такими як: З.Фрейд, К.Юнг, Ж.Лакан. Фрейд вважав, що наша поведінка не завжди спирається на те, що видає нам свідомість. Підсвідомі мотиви наших вчинків насправді можуть бути зовсім іншими (зокрема лібідо, сексуальні мотиви). Суттю психоаналізу став пошуку цих прихованих мотивів, переведення їх з меж несвідомого в свідомість, що водночас мало терапевтичний ефект [1, с. 47]. Фрейд вважає, що обмовки, помилки, гумор стають своєрідною спробою проникнення підсвідомих потреб у свідомість. Поза контролем свідомості також реалізуються і сновидіння. Аналізуючи комунікативний процес психоаналітичного сеансу, М. Бахтін зазначав, що останній реально відображає «боротьбу» лікаря і пацієнта, в якій кожен має власну точку зору на хворобу та її причини, а також інтерпретацію ситуації, що обговорюється. І тут М. Бахтін акцентує увагу на ролі мовлення у даному процесі: «Слово - ... «сценарій» того найближчого спілкування, в процесі якого воно народилося, а це спілкування, в свою чергу, є моментом більш широкого спілкування тієї соціальної групи, до якої мовець належить. Аби зрозуміти цей сценарій, необхідно відновити всі ті складні соціальні взаємини, ідеологічним відбиттям яких є дане висловлювання» [1, с.78-79].

Підтримуючи деякі ідеї З.Фрейда, К.Юнг відійшов від виключно сексуальної інтерпретації лібідо, яку просував З.Фрейд. На відміну від Фрейда, він віддає перевагу не особистісним, а колективним уявленням. Юнг вводить у науковий обіг поняття архетипу та колективного несвідомого, що є підґрунтям символіки казок, міфів та обрядів. Міфологія, у свою чергу, стає специфічною проєкцією колективного несвідомого. Досліджуючи психічну реакцію, що не відповідає причині, котра її викликала, Юнг звертає увагу на її обумовленість певним архетипом [6, с. 138]. К.Юнг зазначає, що культурні символи мають багату історію існування, пройшли через час до сьогодення. І хоча суспільство стало цивілізованим, людина несе в собі багато первинних рис, зокрема інтерес до символів [6, с.118]. Під символами К. Юнг розуміє такі утворення, які містять не лише очевидне, а дещо глибше і більше. У культурних символах психолог вбачає важливу складову ментальності, а також життєву енергію у створенні образу людини. Науковець вважає, що наявність символів полегшує будь-який комунікативний процес. Отже, «аналітична психологія» К.Юнга дала ґрунтовний матеріал для побудови психологічної моделі комунікативного процесу [5].

Підкреслюючи нове прочитання З.Фрейда, Жак Лакан, французький філософ і психіатр, будує власну теорію. Науковець зазначає, що, не залежно від мети психоаналітичного сеансу, він відбувається в мовному середовищі, де основним є мовлення пацієнта. І тут вістряє інтересу науковця постає не саме мовлення, що передбачає наявність Іншого, а мовчання, що також є частиною мовлення і може бути відповіддю на запитання.

На думку науковця, психоаналітик прагне виявити в поведінці пацієнта те, про що він замовчує. Діяльність психоаналітика він порівнює з роботою писаря чи секретаря, оскільки саме він розставляє в тексті пацієнта розділові (семантичні) знаки. А залежно від них, текст пацієнта отримує те або інше значення. «Відомо, що в рукописах символічних писань, чи то Біблія або книги китайського Канону, відсутність пунктуації є джерелом двозначності. Розставляння пунктуації фіксує сенс, зміну її цей сенс оновлює або міняє на протилежний, а помилкова пунктуація спотворює його» [3, с. 83].

На відміну від психоаналітиків, біхевіористи вважали, що будь-які дії людини, її поведінка і вчинки визначаються не внутрішніми психічними процесами, а механічними впливами ззовні за принципом «стимул — реакція». На основі цієї теорії комунікативний процес було проаналізовано як серію *стимулів і подальших реакцій*, що передаються вербально та невербально. Розробник транзактного аналізу, американський психолог і психіатр Е. Берн вважав, що при нормальних стосунках стимул потягне за собою відповідну та очікувану реакцію. Реакція особи на поведінку іншої має вплив на поведінку першої. Виникає ланцюг взаємних реакцій, де кожна комунікативна дія (транзакція) впливає на подальший розвиток комунікативного процесу [2].

У 1953 році Т. Ньюком, американський соціолог і психолог, запропонував свою *соціально-психологічну* модель комунікативного процесу, що складається з трьох складових: комунікатор, адресат та об'єкт, про який йдеться. Важливим є те, що від взаємозв'язку всіх трьох залежить якість і зміст комунікації. Науковець ускладнює модель, вводячи важливий аспект — позитив/негатив. Так, при врахуванні ставлення учасників комунікативного процесу один до одного (симпатії чи антипатії), вже виникає шість варіантів комунікації. Науковець зауважує, що позитивне ставлення одне до одного викликає позитивне ставлення і до об'єкта. Це створює збалансований трикутник, що виникає також і при негативному ставленні. Прагнення збалансувати трикутник є основою організації комунікативного процесу.

Відповідно комунікаційній моделі У. Шрамма, теоретика масової комунікації та медіа культури, кодування та декодування є двома основними складовими ефективного комунікативного процесу, де особливу роль відіграє зворотній зв'язок від отримувача повідомлення.

Таким чином, на основі психологічних моделей представлених вище, а також після появи соціально-психологічних моделей комунікації Т. Ньюкома і У. Шрамма, людина, що сприймає інформацію (слухач, аудиторія) стала розглядатися як рівноправний об'єкт комунікативного процесу. Як зазначає І. Колесникова, оскільки отримувач інформації та комунікатор пов'язані взаємними установками, очікуваннями, інтересом до предмету спілкування, при інформаційному обміні неминуче відбувається комунікативний взаємовплив. Тепер комунікація набула вигляду «нелінійного, двобічного процесу обміну повідомленнями, що ґрунтується на загальних поняттях і обумовлений змістом взаємних стосунків комунікаторів та соціальним оточенням» [2, с. 17]. Відтак, для здійснення комунікації необхідні загальні поняття та сигнали, що обумовлені системою та змістом актуальних соціальних зв'язків.

Поступово в наукових поглядах відбулось чітке розуміння необхідності занурення в акт комунікації всіх її учасників. Таким чином, на перший план вийшла проблема *міжособистісної комунікації*, що в психологічній науці поділяється на три основні види: лінійну, транзактна та інтерактивну. Лінійна комунікація має одновекторний характер повідомлення від відправника до отримувача, який стає об'єктом інформаційного впливу. Транзактна комунікація характеризується одночасним відправленням та отриманням інформації з обох боків. На особливу увагу заслуговує інтерактивна комунікація, що ґрунтується на циклі зворотного зв'язку. Її специфіка обумовлена можливістю вибору одержувачем доступної йому форми освоєння змісту повідомлення. Водночас, у відправника повідомлення складається певний образ адресата. Саме із врахуванням цього образу й організується комунікативний акт. У такому випадку комунікація набуває циклічної форми, адже учасники комунікативного процесу по черзі міняються місцями.

Міжособистісна комунікація, розглянута в психології, заснована на ідеї діалогічності людських стосунків. Відомо, що ця ідея належить австрійському філософу М. Буберу, який ввів основне поняття «Іншого», який не є «Я». Розуміти і сказати про себе щось «Я» може лише за умови співвіднесення себе з «Іншим», котрий є рівним йому і має всі властивості особистості. Науковець зазначав, що значення існування людини відкривається лише за умови звернення до «Іншого» та отримання від нього відповіді. Так, монологічній традиції пізнання та взаємодії між людьми було протиставлено діалогічну.

Теорія діалогу було розвинуто в роботах філософа М.Бахтіна. Він розуміє діалог як спосіб взаємодії свідомостей. Там, де зустрічаються дві свідомості, може виникнути розуміння, відтак, розуміння можливе лише за умови існування іншої свідомості, що спроможна розуміти. Розширюючи поняття діалогу від простого акту до діалогічних стосунків, філософ вбачає в них універсальне явище, що є суттю мовлення, а також всього, що має сенс і певне значення для людини. Саме тому в комунікативному процесі виступають на перший план адресність та контекстність. На думку М.Бахтіна, будь-яке висловлювання має певний сенс лише в конкретному контексті (або за певних умов). Ідея діалогу, а також контекстності комунікативного процесу сприяла формуванню *культурологічної*, а згодом і *полікультурної* моделей комунікації.

Комунікативний процес є предметом вивчення в науках різних галузей. Для нашого дослідження цікавою також є *семіотична модель* комунікативного акту Р.Якобсона. У своїй роботі «Лінгвістика і поетика» Р.Якобсон представив модель комунікативного акту, яка містить шість компонентів: контекст, адресант, повідомлення, адресат, контакт, код. Кожному з них відповідає особлива базисна функція за певним актом мовлення [7, с. 198]. Розглянемо їх детальніше.

Експресивна функція сприяє самовираженню адресанта у ставленні до того, що сам він говорить. У мовленні, як правило, один і той же зміст може бути інтонаційно оформлений так, що стає зрозумілим наше ставлення до нього: схвалення, заперечення, осуд. Важливо, акцентує науковець, що інтонації, які виражають певне ставлення, мають бути зрозумілі в певному культурному середовищі. Р. Якобсон наводить приклад виконання актором Московського художнього театру, в межах експерименту, фрази «Сьогодні увечері» за допомогою сорока різних інтонацій. Результатом стало однозначне розуміння аудиторією цих інтонацій, а значить і смислу.

Конативна функція (від лат. conatus – спроба, зусилля, прагнення) зосереджує увагу на адресаті. Сюди відносяться різні види звернення до адресата і наказ. Фатична функція (беззмістовна, порожня) зорієнтована на підтримку контакту. Це розмови в межах типового для даного середовищем етикету, де найважливішою стає не новизна інформації, а процес підтримки контакту.

Метамовна функція пов'язана з використанням адресантом мовного коду й донесення його до свідомості адресата. Дана функція передбачає використання зрозумілої для адресата мови для опису іншої мови (наукової, художньої тощо). На практиці, зазвичай, не знаючи слова, ми запитуємо його значення і, відповідно, дістаємо відповідь, яка буває описовою, за допомогою інших слів (синонімів, термінів з інших галузей). Також така відповідь може обмежитись показом самого предмета.

Поетична, або естетична функція – центральна функція мистецтва мовлення. Тут на перший план виходить форма, а не зміст повідомлення. На відміну від побутового мовлення, що більше зорієнтоване на зміст, мовне повідомлення, створене автором, відрізняється певною художньою формою та стилем. Існування мови фольклору, письменства, театру, пісні дало Р.Якобсону беззаперечні підстави стверджувати, що вона є першим джерелом культури, і водночас знаряддям і матеріалом для створення культурних цінностей.

Нарешті, референтивна (денотативна, когнітивна) функція комунікативного акту полягає у кодуванні змісту повідомлення у знаковій формі, у передачі в процесі спілкування певної інформації про позамовну дійсність, у відображенні об'єктивної реальності. Разом з тим, спілкування не зводиться лише до передавання інформації. Важливим етапом є сприйняття і розуміння почутого. Усе пізнане людиною одержує від неї власну назву і

тільки так існує у свідомості особистості. Цей процес називається лінгвілізацією, або «омовленням» (*вербалізацією* – Ч.Ц.) світу [7, с. 198-200].

Романом Якобсоном також були розглянуті інші мовні системи (візуальна та аудіальна) та запропоновано власний аналіз знаків кожної з них. Так, вважаючи, що для глядацьких знаків важливіше просторовий вимір, а для слухових — часовий, науковець зазначає, що «у системах аудіальних знаків структурним фактором ніколи не виступає простір, але завжди час – у двох іпостасях — послідовності і одночасності; структурування візуальних знаків обов'язково пов'язано з простором і може або абстрагуватися від часу, як, наприклад, в живописі та скульптурі, або привносити часовий фактор, як, наприклад, у кіно» [8, с. 37].

Спираючись на комунікативну модель Р.Якобсона, Ю.Лотман, водночас, вважав її доволі абстрактною. Ю. М. Лотман підтримував ідеї та був активним послідовником формальної школи 30-х років. Представники цієї школи висували ідею «деавтоматизації», що властива літературній мові на відміну від «автоматичного», побутового спілкування. Акцентуючи увагу на важливості кодування змісту мовлення, науковець зазначав, що в учасників комунікативного процесу не можуть бути однакові коди, позаяк не буває однакового досвіду та однакового обсягу та змісту пам'яті. При повній такій подібності потреба в комунікації не виникає. І тоді залишається лише потреба у передачі команд. Автор наголошує на тому, що у комунікативному процесі завжди є певна невідповідність, краще, нееквівалентність мовця і слухача. Розуміючи комунікацію як переклад тексту з власної мови на мову іншого, Ю.Лотман підкреслює нетотожність цих кодів, що водночас «утворюють пересічні безлічі» [4, с. 12-13]. Окрім мовної, Ю.Лотман приділив окрему увагу візуальній комунікації. Одним з етапів первинного кодування в комунікації він називає етикет, ритуал і театр.

Г. Почепцов зазначає, що Ю. Лотман вбачав у культурі генератор кодів, позаяк культура потребує їх у великій кількості. Він вважав, що пам'ять культури є механізмом активного моделювання нового, що спирається на минуле. Відтак, явища культури він трактував як комунікативні механізми мовлення, адже, на його думку, не може культура ґрунтуватися лише на одному коді. Отже, зрозумілою стає пріоритетність лінгвістичних методів, використання термінів з різних словників для опису комунікативних явищ, далеких від природної мови. Таким чином, зазначає Г. Почепцов, Ю. Лотман заклав основи комунікативного аналізу культури, розуміючи її як комунікативний механізм [5].

У даній статті відбулась спроба простежити генезу розгляду моделей комунікативного процесу в філософії, соціології, семіотиці, психоаналізі. У представлених комунікативних моделях, переважно, способом комунікації є мовлення. Розглянуто його функції, психологічну основу (підсвідомі мотиви вчинків, символізм і архетипи мовлення, залежність поведінки від стимулу та реакції на нього, ставлення учасників комунікативного процесу одне до одного та до об'єкту комунікації), враховано наявність Іншого (розуміючої особистості), що проявляється в адресності мовлення та врахуванні контексту. Цікавими є визначення механізмів мовлення – одні науковці вбачають в них код, символ, переклад тексту з власної мови на мову іншого, інші – архетипи і явища культури. Різняться також способи розуміння повідомлень – надання сенсу, інтерпретація, декодування.

Науковий інтерес представляють також моделі комунікації в педагогіці, полікультурній та міжкультурній сферах, різних видах творчої та мистецької діяльності у працях вітчизняних науковців, що і стане у подальшому предметом нашого наукового розгляду.

Література

1. Волошинов В.Н. (Бахтин М.М.) Фрейдизм / М.М.Бахтін. – Москва: Лабиринт, 1993. – 120 с.
2. Колесникова И.А. Коммуникативная деятельность педагога: учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений /И.А.Колесникова; под. ред.В.А.Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. – 336 с.

3. Лакан Ж. Функция и поле речи и языка в психоанализе / Жан Лакан. – М., 1995. – 192 с.
4. Лотман Ю.М. Культура как коллективный интеллект и проблема искусственного разума // АН СССР. Научный совет по комплексной программе "Кибернетика". Предварительная публикация/ Лотман Ю.М. — Москва, 1977. — 420 с.
5. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации/ Почепцов Г.Г. – Москва: Из-во "Ваклер", 2001. – 656 с.
6. Юнг К.Г. Архетип и символ / Карл Юнг. – М., 1991. – 160с.
7. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика // Структурализм: "за" и "против" / Р. Якобсон. – Москва: Прогресс, 1986.– 230 с.
8. Якобсон Р. Язык в отношении к другим системам коммуникации // Якобсон Р. Избранные работы. – Москва: Прогресс, 1985. – 420 с.
9. Lechte John. Fifty key contemporary thinkers. From structuralism to postmodernism. London, N.-Y.: Routledge, 1994.
10. Pierre Bourdieu. A Social Critique of the Judgement of Taste. Harvard University Press, 1984. – 613 p.

Reference

1. Voloshinov V.N. (Bakhtin M.M.) Freydizm / M.M.Bakhtin. – Moskva: Labirint, 1993. – 120 s.
2. Kolesnikova I.A. Kommunikativnaya deyatel'nost' pedagoga: uchebnoye posobiye dlya stud. vyssh. ped. ucheb. zavedeniy /I.A.Kolesnikova; pod. red..V.A.Slastenina. – М.: Izdatel'skiy tsentr «Akademiya», 2007. – 336 s.
3. Lakan Zh. Funktsiya i pole rechi i yazyka v psikhoanalize/ Zhan Lakan. – М., 1995. – 192 s.
4. Lotman Yu.M. Kul'tura kak kollektivnyy intellekt i problema iskusstvennogo razuma // AN SSSR. Nauchnyy sovet po kompleksnoy programme "Kibernetika". Predvaritel'naya publikatsiya / Lotman Yu.M. — Moskva, 1977. — 420 s.
5. Pocheptsov G.G. Teoriya kommunikatsii / Pocheptsov G.G. – Moskva: Iz-vo "Vakler", 2001. – 656 s.
6. Yung K.G. Arkhetip i simvol / Karl Yung. – М., 1991. – 160s.
7. Yakobson R. Lingvistika i poetika // Strukturalizm: "za" i "protiv" / R.Yakobson. – Moskva: Progress, 1986.– 230 s.
8. Yakobson R. Yazyk v otnoshenii k drugim sistemam kommunikatsii // Yakobson R. Izbrannyye raboty. – Moskva: Progress, 1985. – 420 s.
9. Lechte John. Fifty key contemporary thinkers. From structuralism to postmodernism. London, N.-Y.: Routledge, 1994.
10. Pierre Bourdieu. A Social Critique of the Judgement of Taste. Harvard University Press, 1984. – 613 p.

В статье рассмотрена герменевтическая теория коммуникации Г.Шпета, социологическая модель Пьера Бурдьё, психоаналитическая модель З.Фрейда, К. Юнга, Ж.Лакана, бихевиористическая модель стимула и реакции Э.Берна, социально-психологическая модель Т.Ньюкома, семиотическая модель Р.Якобсона, теория диалога и культурологические модели М.Бахтина и Ю.Лотмана. Установлено, что в представленных моделях коммуникативного процесса доминирующим способом коммуникации является речь. Рассмотрены ее функции, психологическая основа (подсознательные мотивы поступков, символизм и архетипы речи, зависимость поведения от стимула и реакции на него, отношение участников коммуникативного процесса друг к другу и к объекту коммуникации). Отмечен учет социального аспекта речи и обязательное наличие Другого (понимающей личности), что проявляется в адресности речи и учете контекста. Обобщены механизмы речи и способы понимания сообщений.

Ключевые слова: модель коммунікації, коммунікативний процес, механізми речі, смисл, значення, інтерпретація повідомлення.

The article discusses hermeneutic theory of communication by H.Shpet, sociological model by Pierre Bourdieu, psychoanalytic model by Z.Freyd, K.Yunh, Zh.Lakan, model of stimulus and response by E. Bern, psychosocial model by T.Nyukomb, semiotic model by R.Yakobson, dialogue theory and cultural model by M.Bahtin and Yu.Lotman. It is shown that the presented models communicative process dominant means of communication chosen speech. Consider its functions, psychological basis (subconscious motives behavior, symbolism and archetypes speech dependent behavior of the stimulus and the response to it, the attitude of participants in the communication process to each other and to the object of communication). Traced consideration the social dimension of speech and the obligatory presence of another (meaning a person), shown in targeting the broadcasting and taking into account the context. Overview mechanisms of transmission and ways of understanding messages.

Keywords: model of communication, communicative process, mechanisms of speech, meaning, significance, interpretation of the message.

УДК 373 +392: 8

Цяо Цзю

ЕТНОМИСТЕЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: ЗМІСТ І СТРУКТУРА ФЕНОМЕНУ

Етномистецька компетентність проаналізована як одна з ключових життєвих компетентностей, складник етнокультурності і системи мистецьких компетентностей. Показано зв'язок етномистецької компетентності з освоєнням особистістю фольклору – музичного, хореографічного, театрального, декоративно-прикладного мистецтва. З'ясовано структуру етномистецької компетентності: етнокогнітивний мистецький, аксіологічний, діяльнісно-творчий, мотиваційний, рефлексивний, комунікативний, естетичний компоненти.

Ключові слова: етнокультурність, система мистецьких компетентностей, етномистецька компетентність, фольклор, компоненти етномистецької компетентності.

Випускник школи на порозі самостійного життя і входження у складний і суперечливий соціум має оволодіти системою ключових компетентностей, серед яких компетентність у сфері культури є однією з найважливіших (за визначенням Ради Європи). У сучасному мультикультурному просторі молода людина постає перед проблемою співіснування і толерантного спілкування з представниками різних етнічних спільнот, залишаючись при цьому свідомим громадянином своєї країни, патріотом, що підкреслюється низкою міжнародних актів та законодавчо-нормативних документів України і Китаю («Діалог цивілізацій і гармонічний світ», «Стратегія розвитку освіти в Китаї в ХХІ ст., «Реформи і розвиток базової освіти в КНР» та ін.). Отже, проблема етнокомпетентності з часом не втрачає актуальності.

У дослідженнях учених, які вивчають різні аспекти формування етнокомпетентності особистості (Ю. Бромлей, Г. Волков, Г. Гачев, А. Іваницький, Інь Хань, І. Кон, Лу Лу, С. Лур'є, Ю. Руденко, Сунь Гоцян, О. Хижна та інші), підкреслюється стрижнева роль мистецтва і мистецької освіти у зазначеному процесі, насамперед, різних видів фольклору.

Мета статті – уточнити сутність поняття етномистецька компетентність особистості.

Вихідною позицією для наукових розвідок етномистецької компетентності особистості є визнання того, що етномистецька компетентність – це інтегральний феномен, змістове наповнення якого розкривається на перетині понять «етнокомпетентність» та «мистецька компетентність», з одного боку, а з іншого, з урахуванням того, що «мистецька